

Ankara'da Bir Türkmen Yurdu: Balâ ve Balâ'daki Yer İsimleri

İrem BAYRAKTAR

Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
ibayraktar2205@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-0282-712X

Makale Başvuru Tarihi : 05.09.2024

Makale Kabul Tarihi : 12.10.2024

Makale Yayın Tarihi : 31.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.14000892

Yakup SARIKAYA

Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
yakupsarikaya@kku.edu.tr
https://orcid.org/0000-0002-8654-701X

Özet

Anahtar Kelimeler:

İsim Bilimi, Yer İsimleri Bilimi, Ankara, Balâ

“İsim Bilimi” üst başlığı, “Yer İsimleri Bilimi” alt başlığı bünyesinde yapılan çalışmalar, seçilmiş bir bölgedeki yer isimlerinin araştırılmasını kapsamaktadır. Yer isimleri araştırılırken araştırılan bölgede yaşayan halkların kültürel özellikleri, farklı etnik grupları bir arada bulundurması gibi faktörler büyük önem arz etmektedir. Biz de bu çalışmada birçok kültürden ve etnik gruptan insanın bir arada yaşadığı bir bölge olan Ankara'nın “Balâ” ilçesinde bulunan yer isimlerini konu edindik. Söz konusu çalışmanın odak noktasını unutulmaya yüz tutmuş yer isimleri ile coğrafi konum bildiren yer isimleri oluşturmaktadır. Bu unutulmaya yüz tutmuş yer isimleri ile coğrafi konum bildiren yer isimleri, derleme yöntemiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Tespit edilen isimlerden coğrafi anlamı olanlar özellikle seçilmiş ve buldukları yerlere verilme sebepleri üzerinde durularak alandaki boşluğun doldurulmasına gayret edilmiştir. Bazı yer isimlerinin resmî haritalarda yer almadığı, yalnızca söz konusu bölgelerde yaşayan halk tarafından o şekilde anıldığı ve bunun halkın tamamı tarafından bilindiği tespit edilmiştir.

A Turkmen Dormitory in Ankara: Balâ and Place Names in Balâ

Abstract

Keywords:

Onomastics, Toponymy, Ankara, Balâ

The field of "Onomastics" includes studies within the subfield of "Toponymy," which encompasses the investigation of place names in a selected region. In researching place names, factors such as the cultural characteristics of the people living in the studied area and the coexistence of different ethnic groups play a significant role. In this study, we focused on the place names found in the "Balâ" district of Ankara, a region where people from various cultures and ethnic groups live together. The primary focus of the study is on forgotten place names and those indicating geographical locations. These forgotten place names and geographical place names were identified using a compilation method. Among the identified names, those with geographical significance were particularly selected, and an attempt was made to fill a gap in the field by investigating the reasons for their attribution to the respective locations. It was found that some place names do not appear on official maps, but are only known and used by the local population in the respective areas.

GİRİŞ

Türkçe Sözlük'te "isim" kelimesinin tanımı, "Bir varlığın ne olduğunu anlatmak için kullanılan terimlerin tamamını karşılayan ifadeler isim denir." şeklinde yapılmıştır. İsimler, insanların zihinsel yapılarını, çevreleriyle kurduğu ilişkileri, kültürel birikimlerini yansıtmaları açısından son derece önemlidir ve yaklaşık her dilde var olan benzer isimlendirme yöntemlerine tabidir. Bu yöntemler arasında doğadan insana (bir hayvan isminin bir insana verilmesi) isim aktarması, insandan doğaya (insana has özelliklerin doğadaki nesnelere tanımlamak için kullanılması) isim aktarması, doğadaki nesnelere arasında (doğadaki birbiriyle ilgisiz iki nesnenin birbiriyle beraber kullanılması) isim aktarması ve somutlaştırma (soyut bir anlam ifade eden kelimenin, somut bir kavramla ifade edilmesi) sayılabilir (Aksan 1999: 64-67).

"İsim Bilimi", Türkçe Sözlük'e göre tanımı yapılan isimleri inceleyen özerk bir bilim dalıdır. Bir ismin incelenmesi sırasında arkeoloji, coğrafya, dilbilim, kültür, psikoloji, sosyoloji, tarih gibi birçok bilim dalı ve disiplinden yararlanılmaktadır.

Aksan, İsim Bilimini Özel İsimler ve Tür İsimleri başlıkları altında ikiye ayırarak ele almıştır (Aksan 2003:91).

1. Özel İsimler:

- a. Coğrafya İsimleri Bilimleri: Akarsu İsimleri Bilimi (Hydronymie, Hydronymy), Dağ İsimleri Bilimi (Oronymie, Oronymy)
- b. Kişi İsimleri Bilimi: Antroponim (Anthroponymie, Anthroponymy)
- c. Yer İsimleri Bilimi: Toponimi (Toponomie, Toponomastique, Toponymie, Toponymy) (Aksan 2003: 100).

2. Tür İsimleri:

Tür İsimleri, Aksan tarafından "geniş anlamda isimbilim" olarak nitelendirilmiştir ve Aksan, dilbilgisinde tür ismi sayılan öğelere dayanan kavramların hangi yollardan, ne biçimde dile getirildiğini, yeryüzünde bulunan canlı ve cansız tüm varlıklar ile somut ve soyut nesnelere dilde nasıl anlatım bulunduğunu araştırmıştır (Aksan 2003: 125).

Bizim yazımızın dayanak noktası Yer İsimleri Bilimidir (Toponimi). "Yer İsimleri" Türkçe Sözlük'te, "Yerleşim bölgeleri ile bağ, bahçe, dağ, deniz, göl, ırmak, tepe vb. yerlerin isimleri; içinde bulunulan coğrafya öğelerine, halka, sanat yapılarına göre bir yere verilen isim; kasaba, köy, şehir gibi yerleşim birimleriyle buralardaki cadde, meydan, sokak vb. yerlere verilen isimdir." şeklinde tanımlanmaktadır. "Yer İsimleri Bilimi" ise bu tanımda yer alan tüm kavramların ve onlara verilen isimlerin incelenmesini esas alan bir bilim dalıdır. Yer İsimleri Bilimi kapsamında yapılan araştırmalardan elde edilen bulguların anlambilime dayandırılabilir olması, bu alanda kökenbilimsel ve yapısal olarak incelemeler yapılması gibi önem arz eden durumlar, birçok disiplinin bir arada kullanılmasını gerektirmektedir.

Yer İsimleri Biliminin, yani Toponimi'nin alt alanlarından biri de "Mikrotoponimi"dir. Türkçe Sözlük'e göre "Mikrotoponimi, yalnızca belirli bir bölgede hayatını idame ettiren insanlar tarafından ortak bir anlaşma varmışçasına kullanılan yer isimlerini inceleyen bir disiplindir." Mikrotoponimi'nin incelediği yer isimlerine de "mikrotoponim" ismi verilmektedir. Mikrotoponimler, genellikle coğrafi-fiziki ya da yerel, sadece o bölgede yaşayan halk tarafından bilinen bir yerin (bataklık, çayır, kuyu, tarla, yol vb.,) isimleridir.

Bizim yazımıza konu olan bölge, Ankara iline bağlı, elli beş (55) adet mahalleden oluşan Balâ ilçesidir. Yer isimlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için incelenen bölge neresiye oranın coğrafi ve tarihi özelliklerinin de bilinmesi gerekmektedir. Bundan hareketle, genelden özele bir bakış açısı izleyecek olursak, öncelikle Ankara üzerinde dururuz.

Ankara, batısında Eskişehir, doğusunda Kırıkkale ve Kırşehir, güneyinde Aksaray ve Konya, kuzeyinde Çankırı, kuzeybatısında ise Bolu şehirleri bulunan bir şehirdir. Aynı zamanda Orta Anadolu'nun kuzeybatısında konumlanan Kızılırmak ile Sakarya Nehirlerinin kaynaklık ettiği kolların oluşturduğu ovalarla kaplıdır. Bölgenin güney kesimlerinde İç Anadolu'nun en belirgin iklim özelliklerinden biri olan step iklimine ait özellikler bulunurken kuzeyinde yer yer Karadeniz ikliminin özellikleri gözlemlenmektedir. Ankara'da yaz aylarında sıcaklıklar yüksekken kış aylarında düşüktür.

"Ankara" isminin kökeni konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte günümüze kadar ulaşmış kuvvetli söylentiler söz konusudur. Bu söylentilerin başında Galatlar tarafından kullanılan ve Yunanca "çapa" anlamına gelen "Ankyra" kelimesinin süreç içerisinde bazı değişimlere uğradığı ve bu değişimlerin ardından kelimenin

bugünkü şeklini aldığı gelmektedir. Şehrin kuruluşu hakkında da direkt bilinen ve kanıtlanan bir şey olmamasına rağmen bölgede farklı dönemlerde yapılan arkeolojik kazı ve diğer incelemelerde tarih öncesi izlere rastlanmış ve bu izlerden hareketle şehrin yerleşik düzene geçiş sürecinde kurulduğu tespit edilmiştir.

Balâ ilçesi, Ankara'nın doğusunda yer almakta ve Ankara'ya yetmiş sekiz (78) kilometrelik bir asfalt yol ile bağlanmaktadır. Balâ, Ankara'nın en kalabalık ilçelerinden biri olup bünyesinde elli beş (55) adet mahalle bulundurmaktadır.

1850 tarihli Osmanlı arşiv belgeleri, Balâ Belediyesinin kendi arşivlerinden elde edilen bilgiler, çeşitli tarihçilerin konuyla ilgili yaptığı araştırmalar ve bizim bu çalışmayı gerçekleştirmek için mahallelerde bulunduğumuz süre zarfında görüştüğümüz mahalle sakinlerinden edindiğimiz bilgilere göre Balâ halkının kökenleri, Aydın-Koçarlı/Söke, Türkmenistan-Daşoğuz ve Erzurum-Horasan/Pasinler gibi çeşitli bölgelere dayanmaktadır.

“Balâ” isminin kökeni araştırıldığında tıpkı “Ankara” isminin kökeninde olduğu gibi kesin bir bilgiye ulaşılamasa da Balâlıların günümüzde yerleşik olarak buldukları bölgeye gelmelerinde onlara öncülük ettiğini ileri sürdükleri Bozulus Türkmenlerinin kendilerine bu anlamda da büyük bir katkı sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra yaşadığı dönemde aşiret reisi olan ve bölge halkı tarafından çok sevilen, hatta öyle ki gördüğü bu sevgi sayesinde ünü civar ilçelere yayılan İmirzalıoğlu Mir Osman Bey de ilerleyen yıllarda yaptığı çeşitli çalışmalarla Balâ'nın yapılandırılmasını sağlamıştır.

Bizim çalışmamızda Aksan'ın (Aksan 2003: 100) “Özel İsimler” başlığı altında ele aldığı “Yer İsimleri Bilimi”nden hareketle Ankara ilinin Balâ ilçesinde yer alan elli beş (55) adet mahalle konu edilmiştir. Bu yönüyle çalışmamız, mikrotoponimik bir çalışmadır. İlçeye bağlı tüm mahalleler tek tek gezilerek bir derlem oluşturulmuş, daha sonra oluşturulan derlemler deşifre edilmiş ve ortaya çıkan veriler ışığında olabildiğince betimleyici bir inceleme yapılması için gayret edilmiştir. Yapılan incelemenin sonunda bazı yer isimlerinin yalnızca incelenen mahalle veya civar mahallelerde yaşayan insanlar tarafından bilinip kullanıldığı, resmî herhangi bir haritada yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aşağıda “Balâ İlçesi Yer İsimleri” başlıklı tezin saha araştırmaları sırasında elde edilen ve tez içerisinde de bulunan yer isimlerinin bir kısmına değinilmiştir. Her başlığın altında bulunan “...” ibaresinden sonra elde edilen verilerden de hareketle genellikle iki ile on (2-10) arası örneğe yer verilmiş, daha sorma yine “...” kullanılarak örnekler sonlandırılmıştır. Detaylı okuma ve öğrenme için tez metninin tamamının gözden geçirilmesi tavsiye edilmektedir.

İlçe İsmi

Araştırdığımız bölgede yaşayan bir (1) adet ilçe ismi tespit edilmiştir: Balâ.

Mahalle İsimleri

Abazlı, Afşar, Ahmetçayırı, Akkoyunlu, Aşağıhacıbekir, Aşikoğlu, Aydoğan, Bahçekaradalak, Bektaşlı, Belçarsak, Beynam, Büyükbayat (Küme Evleri), Büyükboyalık, Büyükcamili, Çatalçeşme, Çatalören, Çiğdemli, Davdanlı, Derekişla, Eğribasan, Ergin, Göztepe, Gülbağı, Hamidiye, Hanburun, İsmetpaşa, Karahamzalı, Kartaltepe, Kerişli, Kesikköprü, Kesikköprü Erdemli, Kesikköprü Kızılırmak, Koçyayla, Köseli, Kuyular, Küçükbayat (Küme Evleri), Küçükbıyık, Küçükboyalık, Küçükcamili, Sarıhüyük, Sırapınar, Sofular, Suyugüzel, Şehriban, Şentepe, Tatarhüyük, Tepeköy, Tolköy, Üçem, Yaylalıözü, Yeniköy, Yeniyapançarsak, Yeniyapanşeyhli, Yörelî, Yukarıhacıbekir.

Tarihi Mahalle İsimleri

Balâ'da geçmişte mahalle ismi olan ancak günümüzde kullanılmayan on dört (14) adet yer ismi tespit edilmiştir. Bunlar:

Ālar (Agalar/Ağalar) (Yukarıhacıbekir Mahallesi'nin eski ismi), Aĥviran Ġaradalaĥ-Dā Ġaradalaĥ (Akviran Karadalak-Dağ Karadalak) (Aşikoğlu Mahallesi'nin eski isimleri), Bāyaka (Bağyaka) (Şehriban Mahallesi'nin eski ismi), Bayatatiĥ-Cāmili (Bayatatic-Cāmili) (Küçükbayat (Küme Evleri) Mahallesi'nin eski isimleri), Büyühbıyılĥ (Büyükbıyık) (Kuyular Mahallesi'nin eski ismi), Gezeran (Ergin Mahallesi'nin eski ismi), Hacı Osman Çarsaĥ (Hacı Osman Çarsak) (Yeniyapançarsak Mahallesi'nin eski ismi), Haciban-Rostiġa (Rostika) (Bektaşlı Mahallesi'nin eski isimleri), Ġeġliceĥ (Kekliceĥ) (Büyükbayat Mahallesi'nin eski ismi), Üçemmi Ġaradalaĥ (Üçemmi Karadalak) (Üçem Mahallesi'nin eski ismi), Yaylaözü (Yaylalıözü Mahallesi'nin eski ismi).

Yıkık-Ören İsimleri

Yıkık, eskisi kadar sağlam olmayan yer ya da yapıdır. Ören ise eski yapı ya da kent kalıntısıdır. (TS)

Bölgede çok fazla yıkık-ören ismi tespit edilememiştir. Tespit edilen az sayıda yıkık-örenin de yalnızca bazılarına ait kalıntıların korunduğu gözlemlenmiştir.

...

Acıgöy < Acıköy: Aşıkoğlu Mahallesi'nin güneyinde yer alır. Önceleri bir yerleşim yeri olan bu bölge, şu an sit alanıdır.

Âmezar < Ağmezar: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Geçmiş dönemde mezarlık olarak kullanılmış, tarihi bir kalıntıdır.

Aslan Gür Tarihi Çevresi < Aslan Gür Tarihi Çevresi: Çatalçeşme Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Balıhlı Yerleşim Yeri < Balıklı Yerleşim Yeri: Aşağıhacıbekir Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.

Cazibeli Ev < Cazibeli Ev: Sırapınar Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Dar Ğaya < Dar Kaya: Şehriban Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır. İçinde tarihi bir in bulunmaktadır.

Eşgi Ğale < Eski Kale: Yaylalözü Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.

Hacı Collu'nun Evi < Hacı Collu'nun Evi: Yukarıhacıbekir Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.

İsimsiz Māra < İsimsiz Mağara: Aydoğan Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Yirmi beş (25) kilometre uzunluğundadır ve eski zamanlarda bu mağaranın üzerinden İpek Yolu geçtiği bilinir.

Uzunbayır Ğulesi < Uzunbayır Kulesi: Çatalören Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

...

Yayla İsimleri

Yayla, akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato, dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazın havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeridir. (TS)

Bölge halkının yaşadıkları bölgenin özellikleri göz önüne alındığında, çok büyük ihtimalle, yazları sıcak, kışları soğuk bir bölgede bulunmalarının etkisi ve bundan önceki dönemlerde istedikleri yerde hayvanlarını otlatabilmeleri ile günümüzde hayvancılığın giderek azalması gibi durumlar dolayısıyla yayla olarak kullanılan süreli yerleşim birimlerine olan ihtiyacın azalmasından kaynaklı olarak az sayıda yayla ismi tespit edilmiştir. Az sayıda tespit edilen bu yayla isimlerinin kendi içindeki çoğunluğu o bölgeye giden ilk kişi veya kişilerin isimlerinden hareketle konulmuştur.

...

Abdal Yaylası < Abdal Yaylası: Küçükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin batısında yer alır.

Abdullah Efendi Yaylası < Abdullah Efendi Yaylası: Kuyular Mahallesi'nin güneyinde yer alır.

Acısız Yaylası < Acısız Yaylası: Afşar Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Balıhlı Yaylası < Balıklı Yaylası: Aşağıhacıbekir Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Çanağlar Yaylası < Çanaklar Yaylası: Küçükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin kuzeydoğusunda yer alır. Bu yaylada sadece davar otlatılmaktadır.

Deli Ali Yaylası < Deli Ali Yaylası: Çatalçeşme Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Depel Yaylası < Depel Yaylası: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.

Esği Gışla Mezrası < Eski Kışla Mezrası: Kuyular Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Fevzi'niñ Yayla < Fevzi'nin Yayla: Ergin Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.

Ğütütlü Yaylası < Kütüklü Yaylası: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin batısında yer alır.

...

Ağıl, Arkaç, Dam, Köm İsimleri

Ağıl, keçi, koyun, sığır gibi hayvanların gecelemesi için yapılmış, üzeri açık ve kenarları çitle örülmüş yerdir.

Arkaç, dağ sırtlarında davarların yatırıldığı düz, rüzgâr almayan kuytu yerdir.

Dam, ahırdır.

Köm, ağıl, davar ahır, çalı, çırpı, ağaç ya da çamurdan yapılmış küçük ev, yayla evidir. (TS)

Bölgede birçok ağıl, arkaç, dam, köm ismi tespit edilmiştir ancak isimleri tespit edilen bu ağıl, arkaç, dam, kömlerin bazıları günümüzde hâlâ aktif olarak kullanılırken bazılarının terk edilmiş durumda olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu alanlar, birbirlerine oldukça yakın bölgelerde olabildikleri gibi, birbirlerinden tamamen bağımsız sayılabilecek mesafelerde konumlanmış olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

...

Aharhaç < Akarkaç: Aşıkoğlu Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Anşā Ahır < Anşa Ahır: Çatalören Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.

Bolez Arhaç < Bolez Arkaç: Yenyapançarsak Mahallesi'nin batısında yer alır.

Çakıcı'ların Āl < Çakıcı'ların Ağıl: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin kuzeydoğusunda yer alır.

Dam < Dam: Afşar Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.

Dedemiziñ Ālı < Dedemizin Ağılı: Yenyapanşeyhli Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.

Ğanlı Āl < Kanlı Ağıl: Sırapınar Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Ğıromar'ın Ālı < Kıromar'ın Ağılı: Yenyapanşeyhli Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Saçları bembeyaz olduğu için “Kır Ömer” olarak anılan mahalleliye aittir. Bu isimlendirme zaman içinde çeşitli ses değişimlerine uğrayarak “Ğır Omar-Ğıromar”a dönüşmüştür.

Ğurderesi Āl < Kurtderesi Ağıl: Yenyapançarsak Mahallesi'nin güneyinde yer alır.

Ğütütlü Arhaç < Kütüklü Arkaç: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin batısında yer alır.

...

Dağ ve Tepe İsimleri

Dağ, yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümüdür.

Tepe, küçük yükselti, tümsektir. (TS)

Bölgede birçok dağ, tepe ismi tespit edilmiştir. Bu dağ, tepe isimlerinden bazıları tamamen birbirinden farklı yerlere ait kavramları karşılarken bazıları aynı yerlerin farklı mahallelerde, farklı konumlarda önümüze gelen biçimleridir.

...

Āgale Dā < Ağkale Dağı: Büyükboyalık Mahallesi'nin güneyinde yer alır.

Āgale Dā < Ağkale Dağı: Çatalçeşme Mahallesi'nin batısında yer alır.
Āğaya Dā < Ağkaya Dağı: Üçem Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.
Arpa Depesi < Arpa Tepesi: Bahçekaradalak Mahallesi'nin batısında yer alır.
Beşihdepe < Beşiktepe: Derekışla Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.
Çataldepe < Çataltepe: Üçem Mahallesi'nin güneyinde yer alır.
Çoban Depesi < Çoban Tepesi: Tepeköy Mahallesi'nin doğusunda yer alır.
Fatma Depesi < Fatma Tepesi: Aşıkoğlu Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.
Ġara Arma Depesi < Kara Arma Tepesi: Çatalören Mahallesi'nin doğusunda yer alır.
Ġavga Depesi < Kavga Tepesi: Aşıkoğlu Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.
...

Kaya İsimleri

Kaya, büyük ve sert taş kütle, kayaçtır. (TS)

Bölgede çok sayıda kaya ismi tespit edilememiştir. Bölge halkının burada tespit edilen kayaları isimlendirirken kayaların buldukları alanlardan ziyade cisim, şekil özellikleri ve insanların geçmiş dönemde o kayaların etrafında hangi amaçla bir araya geldiğini göz önüne aldıkları gözlemlenmiştir.

...

Aşihlar Ġayası < Aşıklar Kayası: Afşar Mahallesi'nin güneyinde yer alır.
Beyaz Daş < Beyaz Taş: Abazlı Mahallesi'nin batısında yer alır.
Delihli Daş < Delikli Taş: Davdanlı Mahallesi'nin kuzeydoğusunda yer alır.
Dihili Daş < Dikili Taş: Abazlı Mahallesi'nin güneybatısında yer alır.
ErkeĠ Ġayası < Erkek Kayası: Üçem Mahallesi'nin güneyinde yer alır.
Ġavga Ġayası < Kavga Kayası: Aşıkoğlu Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.
Ġazan Ġaya < Kazan Kaya: Ergin Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.
Ġız Ġayası < Kız Kayası: Üçem Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.
Ġuş Ġayası < Kuş Kayası: Yeniköy Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.
Yeşil Daş < Yeşil Taş: Davdanlı Mahallesi'nin doğusunda yer alır.
...

Mevki İsimleri

Mevki, yer, mahaldir. (TS)

Bölgede en çok tespit edilen yer isimlerinden biri, mevki isimleridir. Mevki isimleri oluşturulurken mahalledeki insanlar arasında özel olarak bir yer belirleyip oraya bilerek ve isteyerek isim koymak, bunun için karar verip/öneri sunup birileriyle anlaşmaya varmaya çalışmak gibi bir yaklaşım söz konusu değildir. İnsanlar gittikleri yerleri başkalarına tarif ederken çevrelerinde gördükleri ve isimlerini bildikleri diğer yerlerden

yararlanmıştır. Mevkilere verilen isimlerin genellikle bu yararlanmalardan esinlendiği göze çarpmaktadır.

...

Acıgöy < Acıköy: Aşıkoğlu Mahallesinin güneyinde yer alır. Önceleri bir yerleşim yeri olan bu bölge, şu an sit alanıdır.

Ada < Ada: Çatalören Mahallesinin kuzeybatısında yer alır.

Ālar/Agalar < Ağalar: Yukarıhacıbekir Mahallesinin kuzeyinde yer alır.

Ahğırma < Akkıрма: Aşıkoğlu Mahallesinin batısında yer alır.

Āmezar < Ağmezar: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesinin doğusunda yer alır. Geçmiş dönemde mezarlık olarak kullanılmış, tarihi bir kalıntıdır.

Araseki < Araseki: Yeniyapançarsak Mahallesinin kuzeybatısında yer alır.

Arpa Depesi < Arpa Tepesi: Bahçekaradalak Mahallesinin batısında yer alır.

Bend < Bent: Aşağhacıbekir Mahallesinin kuzeybatısında yer alır.

Çamıñ Beli < Çamın Beli: Derekişla Mahallesinin güneydoğusunda yer alır.

Çatalöz < Çatalöz: Çatalören Mahallesinin kuzeydoğusunda yer alır.

...

Geçit, Patika, Yol İsimleri:

Geçit, iki dağ arasında dar ve uzun yol, derbenttir.

Patika, engebeli yerlerden gelip geçenlerin ayak izlerinden oluşan, tekerlekli araç işlemeyen dar yoldur.

Yol, havada, karada, suda, bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, karada hayvanların ve insanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, uygun yer, genellikle yerleşim alanlarını birbirine bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şerididir. (TS)

Bölgede birkaç geçit, patika, yol ismi tespit edilmiştir. Yapılan gözlemler sonunda tespit edilen tüm geçit, patika, yolların kendilerine özgü işlevleri olduğu ve o işlevlere göre isimlendirildiği gözlemlenmiştir.

...

Anğara - Bağdat Şosesi < Ankara Bağdat Şosesi: Aşıkoğlu Mahallesinin doğusunda yer alır. Bu yol üzerinde üç adet tarihi köprü bulunur.

Ġanı Yolu < Kağrı Yolu: Davdanlı Mahallesinin kuzeyinde yer alır.

Ġeçi Yolu < Keçi Yolu: Belçarsak Mahallesinin batısında yer alır.

Ġervan Yolu < Kervan Yolu: Üçem Mahallesinin güneybatısında yer alır.

Ġıral Yolu < Kral Yolu: Bahçekaradalak Mahallesinin kuzeydoğusunda yer alır.

...

Köprü İsimleri

Köprü, herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, beton, demir veya kâgir yapıdır. (TS)

Bölgede az sayıda köprü ismi tespit edilmiştir ancak bu köprüler, buldukları mahalleler için son derece önemli konumlarda bulunan, işlevsel köprülerdir.

...

ĖesihĖöprü < Kesikköprü: Kesikköprü Mahallesiinin güneyinde yer alır.

Dahta Ėöprü < Tahta Köprü: Üçem Mahallesiinin batısında yer alır.

Yılıh Ėöprü < Yıkık Köprü: Aşıköğlu Mahallesiinin kuzeydoğusunda yer alır.

...

Bağ İsimleri

Bağ, bahçe, bostandır. (TS)

Bölgede çeşitli bağ isimleri tespit edilmiştir. Bu bağların bazıları tüm mahallelinin ortak kullanım alanıyken bazıları kişisel mülktür ve isimlendirmeleri de buna göre yapılmıştır. Her birinin ismiyle bağlantılı olarak anlattığı bir şey vardır. Bu şey, bazen bağa ait, vurgulanması gereken ya da gerekmesi de yerinde olan bir unsur, bazen yalnızca o bağda yetişen bir ürün, bazen bağın sahibinin kim olduğu hakkında bir bilgi olabilir.

...

Abdalbeli < Abdalbeli: Yenyapançarsak Mahallesiinin doğusunda yer alır.

Acı Bāları < Acı Bağları: AşāĖhacibekir Mahallesiinin doğusunda yer alır.

Acığöy Bāları < Acığöy Bağları: Aşıköğlu Mahallesiinin güneyinde yer alır.

Acısu Bāları < Acısu Bağları: Çatalçeşme Mahallesiinin batısında yer alır.

Afşarbeli < Afşarbeli: Yenyapançarsak Mahallesiinin doğusunda yer alır.

Bend < Bent: AşāĖhacibekir Mahallesiinin kuzeybatısında yer alır.

Buğdaylıh < Buğdaylık: Sofular Mahallesiinin batısında yer alır.

Hurşud'un Bā < Hurşud'un Bağı: Yenyapanşeyhli Mahallesiinin batısında yer alır.

Ėıromar'ın Bāları < Kıromar'ın Bağları: Yenyapanşeyhli Mahallesiinin batısında yer alır. Saçları bembeyaz olduğu için "Kır Ömer" olarak anılan mahalleliye aittir. Bu isimlendirme zaman içinde çeşitli ses değişimlerine uğrayarak "Ėır Omar-Ėıromar"a dönüşmüştür.

Öteyüz < Öteyüz: Yenyapançarsak Mahallesiinin güneyinde yer alır.

...

Bahçe İsimleri

Bahçe, sebze ve meyve yetiştirme alanıdır. (TS)

Bölgede çok sayıda bahçe ismi tespit edilmiştir. Bölge genelinde, özellikle eski zamanlarda yoğun olarak faaliyette bulunan sebze ve meyve yetiştiriciliği, günümüzde mahallelerin, ne yazık ki, daha çok yazlık/tatil yapılacak bir alan gibi kullanılması ve mahalle halklarının şehirlerde yaşamaya başlaması ile günden güne önemini yitirse de bu bahçeler tamamen yok olmamıştır. Birçok mahalleli bahçelerinde aktif olarak ekim-dikim yapmaktadır.

...

Acer Hüseyin'in Bahçesi < Acer Hüseyin'in Bahçesi: Bahçekaradalak Mahallesiinin batısında yer alır. "Acer", yeni demektir. Hüseyin isimli mahallli, bahçesinde çalışırken bile sürekli yeni giyisiler giydiği için hem kendisi hem de ona ait her şey bu şekilde isimlendirilmiştir.

Ada Bahçeleri < Ada Bahçeleri: Sırapınar Mahallesiinin kuzeydoğusunda yer alır.

Aslan Gür Bahçeleri < Aslan Gür Bahçeleri: Çatalçeşme Mahallesiinin güneydoğusunda yer alır.

DarĖaya Bahçeleri < Darkaya Bahçeleri: Şehriban Mahallesiinin kuzeybatısında yer alır.

Eviñ Altı < Evin Altı: Akkoyunlu Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.

Eviñ Ardı < Evin Ardı: Eğribasan Mahallesi'nin batısında yer alır.

Eviñ Önü < Evin Önü: Belçarsak Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Ğöyün Bahçeleri < Köyün Bahçeleri: Çatalören Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Salık/Seylek Bahçesi < Salık/Seylek Bahçesi: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin doğusundadır.

Yeñi Bınar Bahçeleri < Yeni Pınar Bahçeleri: Sırapınar Mahallesi'nin batısında yer alır.

...

Tarla İsimleri

Tarla, ekin yetiştirmek veya hayvancılık için kullanılan arazi alanıdır. (TS)

Bölgede birçok tarla ismi tespit edilmiştir. Mahallelerde yapılan saha çalışmaları sırasında bu tarlaların genellikle "tarla" kelimesinin tanımında yer alan "ekin yetiştirmek" kavramını karşılamak için kullanıldığı gözlemlenmiştir.

...

Adibeğ Darla < Adibek Tarla: Yukarıhacıbekir Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Ağmalı < Akmalı: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin doğusunda yer alır.

Alabaş < Alabaş: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin batısında yer alır.

Aslan Gür Darlası < Aslan Gür Tarlası: Çatalçeşme Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Çuğur Darla < Çukur Tarla: Üçem Mahallesi'nin batısında yer alır.

Damlacık Darlaları < Damlacık Tarlaları: Şehriban Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Düzâç < Düzağaç: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.

Hacıbel < Hacıbel: Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin güneyinde yer alır.

Ğör Darla < Kör Tarla: Yukarıhacıbekir Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Süslü'nün Darla < Süslü'nün Tarla: Yenyapanşeyhli Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Mahalle sakinlerinden "Süslü Mehmet"e ait bir tarladır ve onun ön ismini almıştır.

...

Akarsu İsimleri

Akarsu, yeryüzünde, yer altında, belirli bir yatak içinde, eğim boyunca, sürekli veya zaman zaman akan sudur. (TS)

Bölgede birden fazla akarsu ismi tespit edilmiştir. Bu akarsulardan bazıları suyun aktığı yerin konumuna göre isimlendirilirken bazıları su özelliklerine göre (acı, bulanık, tatlı vb.) isimlendirilmiştir.

...

Acı Çay < Acı Çay: Beynam Mahallesi'nin güneyinde yer alır. İsminden de anlaşılacağı üzere acı, buruk bir sudur.

Âmezar Çayı < Ağmezar Çayı (Salık Çayı < Seylek Çayı): Büyükbayat Küme Evleri Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Geçmiş dönemde mezarlık olarak kullanılmış olan tarihi yapının hemen solundan akmaktadır.

Aslan Gür < Aslan Gür: Çatalçeşme Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

...

Çeşme İsimleri

Çeşme, genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınardır. (TS)

Bölgede çok sayıda çeşme ismi tespit edilmiştir. Bu çeşmelerden çoğunun mahallelerde yaşayan köklü aile üyelerinin kendileri ve/veya aile büyükleri adına yaptırdığı hayratlar olduğu gözlemlenmiştir. Hayrat, sırf hayır maksadıyla herkesin faydalanması için yapılan câmi, çeşme, köprü, sebil, vb. tesisler, başkalarının yararlanması için vakıf ve tahsis edilmiş olan gayrimenkuller veya mallardır. (TS)

...

Acı Çeşme < Acı Çeşme: Aşıkoğlu Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır. Suyu acı olduğu için bu isimle anılmaktadır.

Aralıç Çeşmesi < Aralık Çeşmesi: Yeniköy Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır. Çeşmenin suyu zaman zaman kendi kendine kesilip daha sonra tekrar akmaya başladığı ve buna mahalleli tarafından herhangi bir sebep bulunamadığı için bu şekilde isimlendirilmiştir.

Verem Çeşmesi < Verem Çeşmesi: Beynam Mahallesi'nin doğusunda yer alır. Bundan uzun yıllar önce verem hastası bir kadının sırtında yükleriyle yürürken bu çeşmede durup mola verdiği ve çeşmeden su içtikten kısa bir süre sonra iyileştiği rivayet edilir. Bu rivayetten hareketle çeşmeye bu isim verilmiştir.

...

Dere İsimleri

Dere, genellikle yazın kuruyan küçük akarsu, iki dağ arasındaki uzun çukurdur. (TS)

Bölgede birkaç dere ismi tespit edilmiştir. Tespit edilen bu isimlerin genellikle isimlendirilen derenin bulunduğu konum veya özelliklerine göre seçildiği gözlemlenmiştir

...

Acı Dere < Acı Dere: Aşıkoğlu Mahallesi'nin güneyinde yer alır.

Ayno'nun Dere < Ayno'nun Dere: Beynam Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alır.

Boşlu Dere < Boklu Dere: Büyükbayat (Küme Evleri) Mahallesi'nin batısında yer alır.

...

Pınar İsimleri

Pınar, yerden kaynarak çıkan su, kaynak, bir suyun çıktığı yer, kaynak, mabadır. (TS)

Bölgede birden fazla pınar ismi tespit edilmiştir ancak en önemlileri, bünyesinde çok sayıda pınar bulundurması sebebiyle "Sırapınar" ismini almış olan mahallede bulunan pınarlardır. Sırapınar Mahallesi'ndeki pınarların çoğu günümüzde kurumuş durumdadır.

...

Ağa Bınarı < Ağa Pınarı: Avşar Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır.

Aşâ Bınâr < Aşağı Pınar: Sırapınar Mahallesi'nin batısında yer alır.

Böyük Bınâr < Büyük Pınar: Gülbağı Mahallesi'nin güneydoğusunda yer alır.

Sarıbuar < Sarıpınar: Aşıkoğlu Mahallesi'nin batısında yer alır.

Şarlah Şelalesi < Şarlak Şelalesi: Aşıkoğlu Mahallesi'nin kuzeyinde yer alır. Şelaleden akan su mahalleye getirildiği için şu an kurumuş vaziyettedir.

...

Bataklık İsimleri

Bataklık, yer altı sularının çok yüksek olduğu, çoğu zaman yüzeye çıktığı, toprağı aşırı ıslak olan, su göllenmelerinin görüldüğü yerlerdir. (TS)

Bölgede bataklık ismine pek rastlanmamıştır.

...

Acısu Bataklığı < Acısu Bataklığı: Küçükboyalık Mahallesiinin doğusunda yer alır.

Çıpıl Bataklığı < Çıpıl Bataklığı: Aşıkoğlu Mahallesiinin güneyinde yer alır.

Derbend < Derbent: Ergin Mahallesiinin kuzeybatısında yer alır.

...

Gölet İsimleri

Gölet, genelde gölden küçük olan, doğal veya yapay, durgun su birikintisidir. (TS)

Bölgede birden fazla gölet ismi tespit edilmiştir. Bu göletlerin isimlendirilmesinde yine birçok suyun isimlendirilmesi için değerlendirilen şartlar değerlendirilmiş ve coğrafi konum, su özellikleri gibi konular göz önüne alınmıştır.

...

Acı Göl < Acı Göl: Çiğdemli Mahallesiinin kuzeyinde yer alır.

Balıklı Çeşmesi Göledi < Balıklı Çeşmesi Göleti: Aşağıhacıbekir Mahallesiinin güneybatısında yer alır.

Uyuz Gölü < Uyuz Gölü: Yeniköy Mahallesiinin güneydoğusunda yer alır. Kuyuya benzer biçimdedir. Burada bulunan suyla yıkanan bir uyuz hastasının iyileştğine inanılır. Günümüzde hâlâ (özellikle son dönemlerde yaşanan uyuz salgınlarında) buradan su alındığı ve bölgedeki okullarda çocuklara bu suyla bazı alternatif tedaviler uygulandığı gözlemlenmiştir (Çocukların ailelerinin onları bu suyla yıkaması gibi).

...

Câmi İsimleri

Câmi, Müslümanların bir arada namaz kılmak, Tanrı'ya tapınmak için yaptıkları, içinde günde beş kez namaz kılıp dua okudukları ve yapıma amacına uygun olarak Tanrı'ya tapındıkları yapıdır. (TS)

Bölgede toplam mahalle sayısından birkaç tane fazla câmi ismi tespit edilmiştir. Tespit edilen câmi isimlerinin elli beş (55) tanesi bulundukları mahallelerin isimlerini taşımakta, geri kalanı yapılış yılı veya câmiyi yaptıran kişi ya da kişilerin isimlerini almıştır.

...

Câmi < Câmi: Abazlı Mahallesiinin câmisidir.

Câmi < Câmi: Bektaşlı Mahallesiinin câmisidir.

Câmi < Câmi: Gülbağı Mahallesiinin câmisidir.

Baraj Câmi < Baraj Câmi: Kesikköprü Mahallesiinde bulunan câmidir.

Devlet Üretme Çiftliği Câmi < Devlet Üretme Çiftliği Câmi: Büyükboyalık Mahallesiinde bulunan câmidir.

Hacı Behir Aslan Câmi < Hacı Bekir Aslan Câmi: Kesikköprü Mahallesiinde bulunan câmidir.

Hacı Faiğ Güngör Câmi < Hacı Faik Güngör Câmi: Şentepe Mahallesiinde bulunan câmidir.

İhlas Mescidi < İhlas Mescidi: İlçe merkezinde bulunan mescittir.

Ėaraburun Çiftliği Câmi < Karaburunçiftliği Câmi: Yeniyapanşeyhli Mahallesiinde bulunan câmidir.

Ğuyruhlular iftliği Cāmi < Kuyruklular iftliği Cāmi: Beynam Mahallesinde bulunan cāmidir.

...

Dernek İsimleri

Dernek, kazanç paylaşma dıŐında, belirli ve ortak bir amacı gerçekleŐtirmek üzere bir araya gelmiŐ insanların oluŐturduĐu tūzel kiŐidir. (TS) Dernek kelimesinin Eski Tūrkede bulunan ve "derinmek, toplanmak" anlamlarına gelen "térin- " fiiline +Ak soneki getirilerek tūretildiĐi bilinmektedir.

Bōlgede az denilebilecek sayıda dernek bulunmaktadır. Sadece bazı mahallelerde yaşayan mahalle sakinlerinin bōyle bir giriŐimde bulunarak kendileri için yardımlaŐma ve yaŐatma dernekleri kurduğu gōzlemlenmiŐtir.

...

Dernek < Dernek: AŞağıhacıbekir Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: AŞıkoğlu Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: Bahçekaradalak Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: Bektaşlı Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: Çatalçeşme Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: Kūukbayat Mahallesinin derneĐidir.

Dernek < Dernek: Ūem Mahallesinin derneĐidir.

Dernek < Dernek: YeniyaŐanarsak Mahallesinin derneğidir.

Dernek < Dernek: YeniyaŐanŐeyhli Mahallesinin derneğidir.

Akder Derneği < Akder Derneği: Afşar Mahallesinde bulunan dernektir.

...

Eren İsimleri

Eren, kendini Tanrı'ya adanmış olduğu için benliğinden, ōz varlığından sıyrılmış, Tanrı'ya ermiş kimsedir. (TS)

Bōlgede birden fazla eren ismi tespit edilmiştir. Bu erenler, mahalle halkları için son derece önemlidir ve benliklerinde derin bir sayĐı uyandırmaktadır.

...

Dut Dede Tūrbesi < Dut Dede Tūrbesi: AfŐar Mahallesinin kuzeyinde yer alır. Dut Dede'nin asıl isminin Őeyh Duran olduĐu ve Osmanlı Devleti padiŐahlarından II. Murat Dōneminde Horasan'da bulunduĐu yerden ayrılarak bu bōlgeye yerleŐtiĐi, daha sonra Hacı Bayram-ı Veli'nin kızıyla evlendiĐi bilinmektedir. AfŐar Mahallesi, Dut Dede'yi kendileri için manevi bir lider kabul etmektedir.

Haydar Dede Tūrbesi < Haydar Dede Tūrbesi: Ūem Mahallesinin batısında yer alır.

Đirli'nin Evi (Molla Đirli) < Kirli'nin Evi (Molla Kirli): Beynam Mahallesinin doğusunda yer alır.

...

Kale İsimleri

Kale,savunma ve gūvenlik amacıyla yapılan ve kullanılan, kalın ve yūksək duvarlı, burlu, mazgallı yapı, kolay girilemeyen, korunmalı yerdir. (TS)

Bōlgede nispeten az sayıda kale ismi tespit edilmiŐtir. Bu kalelerin būyūk çoĐunluĐu isimleri sōylendiĐinde akla gelen ilk Őey neyse o Őeyin ūstūnde durularak isimlendirilmiŐtir.

...

Āgale < Aġkale: Küçükboyalık Mahallesinde bulunan kaledir.

Gavur Āalesi < Gavur Kalesi: Kuyular Mahallesinde bulunan, Bizanslılardan kalma kaledir. İsmi de Bizanslılardan kalmasından almaktadır.

Gölyeri Āalesi < Gölyeri Kalesi: Yeniyaçaarsak Mahallesinde bulunan kaledir.

...

Kıraathane İsimleri

Kıraathane, müşterilerinin okumaları için gazete ve dergi bulunduran, geniş, temiz ve iyi döşenmiş kahvehanedir. (TS)

Bölgede az sayıda kıraathane ismi tespit edilmiştir. Yapılan saha çalışmaları sırasında mahalle sakinleriyle genellikle köy odaları ve muhtarlık binaları gibi yerlerde bir araya gelinmesinden de hareketle bölge halkının yaygın bir kıraathane kültürü olmadığı gözlemlenmiştir.

...

Āëve < Kahve: Şentepe Mahallesinin doğusunda yer alır.

Afşar Dernek Āèvesi < Afşar Dernek Kahvesi: Afşar Mahallesindeki dernek kahvesidir.

Köy Āıraathanesi < Köy Kıraathanesi: Büyükboyalık Mahallesinin kuzeyinde yer alır.

...

Köy Odası İsimleri

Köy Odası, köylülerin köy sorunlarıyla ilgili toplantılar yaptıkları, kimi zaman oturup söyleştikleri, köye gelen konukları ağırladıkları, özel olarak hazırlanmış yapıdır. (TS)

Bölgede birçok köy odası ismi tespit edilmiştir ancak bu köy odalarının çoğu kapatılmış, şu an aktif olarak toplanmaya uygun olmayan, sadece mahalle halkları tarafından bilinen ve başka yerleri işaret etmek için kullanılan yapılar olarak öne çıkmaktadır.

...

Ābeġirler Odası < Aġabekirler Odası: Beynam Mahallesinde bulunan köy odasıdır ancak terk edilmiş durumdadır.

Behçed'in Oda < Behçet'in Oda: Yeniyaçaarsak Mahallesinde bulunan köy odasıdır.

Hacı Hasan Ulu Āöy Āonā < Hacı Hasan Ulu Köy Konağı: Kuyular Mahallesinde bulunan köy konağıdır.

Halil Hoca Odası (Dopsaġallar Odası) < Halil Hoca Odası (Topsakallar Odası): Beynam Mahallesinde bulunan köy odasıdır ancak terk edilmiş durumdadır.

Halid'in Oda < Halit'in Oda: Yeniyaçaarsak Mahallesinde bulunan köy odasıdır.

Āadir'leriñ Odası < Kadir'lerin Odası: Beynam Mahallesinde bulunan köy odasıdır ancak terk edilmiş durumdadır.

Āuyular Taziye Evi < Kuyular Taziye Evi: Kuyular Mahallesinde bulunan taziye evidir.

Osman'in Oda < Osman'in Oda: Yeniyaçaarsak Mahallesinde bulunan köy odasıdır.

Osman Şahin Vakfı Āöy Āonā, Āöy Odası < Osman Şahin Vakfı Köy Konağı, Köy Odası: Küçükboyalık Mahallesinde bulunan köy konağı, köy odasıdır.

Veli'niñ Oda < Veli'nin Oda: Yeniyaçaarsak Mahallesinde bulunan köy odasıdır.

...

Meydan İsimleri

Meydan, alan, bulunulan yer ve çevresi, ortalıktır. (TS)

Bölgede çok sayıda meydan ismi tespit edilmiştir ancak bu meydan isimlerinin farklı mahallelerde kendini tekrar ettiği, bir meydanın isimlendirmesi yapılırken alışılmışın dışında ifadelere çok sık başvurulmadığı gözlemlenmiştir.

...

Afşar Meydanı < Afşar Meydanı: Afşar Mahallesinde bulunan meydandır.

Atatürk Caddesi < Atatürk Caddesi: Afşar Mahallesinde bulunan caddedir.

Câminin Arşası < Câminin Arkası: Aşıkoğlu Mahallesinde bulunan câminin arkasındaki alandır. Günümüzde meydan olarak kullanılmamaktadır.

Câmi Önü Meydanı < Câmi Önü Meydanı: Beynam Mahallesinde bulunan meydandır.

Câmi Önü Meydanı < Câmi Önü Meydanı: Büyükbayat Mahallesinde bulunan meydandır.

Câmi Önü Meydanı < Câmi Önü Meydanı: Küçükbayat Mahallesinde bulunan meydandır.

Derneğ Önü Meydanı < Dernek Önü Meydanı: Yeniyaşaşeyhli Mahallesinde bulunan meydandır.

Harman Yeri < Harman Yeri: Büyükbayat Mahallesinde bulunan meydandır.

Harman Yeri < Harman Yeri: Yeniyaşaşarsak Mahallesinde bulunan meydandır.

Harman Yeri < Harman Yeri: Yeniyaşaşeyhli Mahallesinde bulunan meydandır.

...

Mezarlık İsimleri

Mezarlık, ölülerin defnedildiği mezarların oluşturduğu gömü alanına verilen isimdir.(TS)

Bölgede toplam mahalle sayısından biraz fazla mezarlık ismi tespit edilmiştir. Mezarlıklar, genellikle mahallelerin kendi isimleriyle anılırken birkaç tanesi mahalle içinde bulunduğu konum veya yapılış tarihinin eskiliği, yeniliği gibi durumlar göz önüne alınarak isimlendirilmiştir.

...

Aşâ Mezarlıh < Aşağı Mezarlık: Afşar Mahallesinde bulunan mezarlıktır.

Esği Mezarlıh < Eski Mezarlık: Çatalören Mahallesinde bulunan mezarlıktır.

Ġalenin Türbe < Kalenin Türbe: Yeniyaşaşarsak Mahallesinde bulunan mezarlıktır.

Ġalenin Türbe < Kalenin Türbe: Yeniyaşaşarsak Mahallesinde bulunan mezarlıktır.

Ġral Mezarlığı < Kral Mezarlığı: Bahçekaradalak Mahallesinde bulunan tarihi mezarlıktır.

Mezarlıh < Mezarlık: Abazlı Mahallesinin mezarlığıdır.

Mezarlıh < Mezarlık: Ahmetçayırı Mahallesinin mezarlığıdır.

Mezarlıh < Mezarlık: Akkoyunlu Mahallesinin mezarlığıdır.

Mezarlıh < Mezarlık: Aşağıhacıbekir Mahallesinin mezarlığıdır.

Mezarlıh < Mezarlık: Aşıkoğlu Mahallesinin mezarlığıdır.

...

Okul İsimleri

Okul, okuyup yazma öğretiminden başlayarak en yüksek düzeyde bilim ve sanat bilgisi vermeye değin çeşitli derecede toplu öğretimin yapıldığı, verildiği yerdir. (TS)

Bölgede çok sayıda okul ismi tespit edilememiştir. Hatta çoğu mahalledeki okulun zaman içerisinde kapatıldığı gözlemlenmiştir.

...

Oğul < Okul: Şentepe Mahallesinde bulunan anaokuludur.

Oğul < Okul: Aşıkoğlu Mahallesinde bulunan ilkokuldur. Şu an kapalı durumdadır.

Oğul < Okul: Şentepe Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Kartaltepe Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Suyugüzel Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Sofular Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Küçükcamili Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Köseli Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Kesikköprü Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

Oğul < Okul: Büyükbayat Mahallesinde bulunan ilkokuldur.

...

Koru-Orman İsimleri

Koru, şehir içinde ya da şehirlerin yakın çevresinde yer alan, çevresi sınırlandırılmış büyük ağaç topluluklarıdır. Orman, ağaçlarla kaplı geniş alan, bu ağaçların oluşturduğu bütündür. (TS)

Bölgede birçok koru, orman ismi tespit edilmiştir.

...

Beynam Ormanları < Beynam Ormanları: Beynam Mahallesinde bulunan ormandır.

Çam Ormanı < Çam Ormanı: Aşıkoğlu Mahallesinin batısında bulunan ormandır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından oluşturulmuştur.

Meşe Ormanı < Meşe Ormanı: Aşıkoğlu Mahallesinin güneydoğusunda bulunan ormandır.

...

SONUÇ

Bu çalışmada, öncelikle Ankara ilinin Balâ ilçesinde kullanılan yer isimlerinin tespiti yapılmış, daha sonra bu yer isimlerinin neden ortaya çıktığı ve günümüze kadar nasıl ulaştığına yönelik derin bir saha araştırması yürütülmüştür. Yürütülen bu saha araştırmasında elde edildikten sonra çeşitli aşamalardan geçerek yazıya dökülen bilgiler, bölgede şu an yaşamakta olan, canlı kaynaklardan edinilmiştir. Kendilerinden sonraki tüm nesillere, hatta günümüzde kendileriyle beraber yaşayan ve ileride bu anlamda yetersiz olmalarından endişe duydukları çocukları ve torunlarına dil ve kültür tarihleri hakkındaki birikimlerini miras olarak bırakmak isteyen mahalle sakinleri, çalışmamız süresince en doğru bilgileri edinmemiz gayretinde olup bize son derece hoşgörülü ve özverili yaklaşmıştır. Bu da aslında çok normaldir çünkü söz konusu yer isimleri, sadece basit düzeyde yer ismi olarak değerlendirilmemeli, bu yer isimlerinin değiştirilmesi veya artık kullanılmayan, ölü birer kelime/kelime grubu hâline gelmesi durumunda gelecek nesillerin bu konudaki bilincinin zayıflayacağı, hatta tamamen bilinç kaybı yaşayarak yüksek ihtimalle toplumsal benliklerinden uzaklaşacaklarının üzerinde durulmalıdır. Bu sebeple bu alanda yapılacak çalışmalara ağırlık vererek onları desteklemek ve önlerini açmak son derece önemlidir çünkü Ankara ili, Balâ ilçesi veya başka şehirler ve ilçelerde buna benzer çalışmalar yapılması hem insanları bireysel dünyalarından tamamen uzaklaştırmadan onlara içinde buldukları halkı ve o

halkın değerlerini tanıtma vazifesi görerek yeni ufuklara erişmelerini sağlayacak hem de yapılan kökenbilimsel bazı açıklamalar ile bunların sunuluyor oluşu bu alanda yapılacak sonraki çalışmalara kaynaklık edecektir.

KAYNAKÇA

Aksan, Doğan (1972), ‘‘Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar’’, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, 1973: s. 185-193.

_____ (2003), Her Yönüyle Dil, Ana izgileriyle Dilbilim, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

_____ (2006), Türkçenin Söz Varlığı, Ankara, Ergin Yayınevi.

Alağöz Cemal (1984), ‘‘Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler’’, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: s. 11-23.

_____ (2011), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eren, Hasan (1999), Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara.

_____ (2003) ‘‘Coğrafi Adların Etimolojik Sözlüğü’’, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten, 2: s. 171-186.

_____ (2018), Yer Adlarımızın Dili, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Evcı, Ümit (2019). Balışeyh İlçesi Yer Adları, (Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Sakaoğlu, Saim (2001), Türk Ad Bilimi I, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tarama Sözlüğü (1983), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçe Sözlük (2011), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.